

Miklós, főgymn. tanár Veszprémben: Sebesy Alajos, gymn. tanár Keszthelyen és Stürzenbaum József, tanársegéd Pesten.

Kilépett: Ivackovits Mátyás Aradon.

Meghaltak: Gross Miksa, Kubinyi Ágoston és Vidats János.

Értekezések.

A bécsi világtárlaton a m. k. műegyetem számára vett optikai csiszolat-gyűjtemény.

Dr. Wartha Vincétől.

(Megismertetett a társ. f. évi november hó 12-én tartott szakgyűlésén.)

Az optikai gyűjtemény, melyet szerencsém volt a m. földtani társulat ülésén bemutatni, a m. kir. műegyetem természettani szertár számára szereztetett a bécsi világkiállításon. Ára 500 tallér.

Stegg, a híres homburgi mechanikus, ki e gyűjteményt készíté, a legnagyobb gondot fordította nemcsak a csiszolatok minél tökéletesebb előállítására, hanem leginkább instructiv és ritka darabok kiválasztására. Tartalmaz a gyűjtemény oly ritkaságokat, melyeket ez időszertint egyáltalában megszerezni nem lehet, s csak a véletlenre kell ily becses anyag lelését bízni.

A gyűjtemény nem csak ásvány-kristály, hanem sókristály csiszolatokat és néhány darab csillám-készítményt tartalmaz, mely utóbbiak rendkívüli tudományos becses bírnak azért, mert azokkal E. Reusch tübingai tanár felfedezése alapján sikerül nem csak optikailag egytengelyű-, hanem még circumpolár-kristályokban mutatkozó tüneményeket is imitálni. Ezen lemezek több mint 70 foknyi tengelyszöggel bíró csillámból készítették és oly vékonyak, hogy bár 24 egymásra rakott lemezből áll egy-egy készítmény, még sem sikerül egy csomagnak vastagságát szabad szemmel megítélni.

E csillám-collectióhoz Steeg úr még egy $\frac{1}{4}$ undulatio lemezt csatolt, mely oly rendkívül vékony, hogy vastagságát csak a millimeter milliomodrészeiben fejezheti ki. A gyűjteményben foglalt ásvány-csiszolatok között első helyet foglal el két 1—1 □ cm. felületű cinober-csiszolat, melyeknek egyike balra, másika pedig balra és

jobbra fordítja a polarisatio-síkját, miért is az utóbbi mutatja az ismeretes spirálvonalokat, melyeket különben egy a gyűjteményben lévő szintelen természetes kvarclemezen még fényesebben láthatni. Kitünő minőségű továbbá az axinit, titanit, zirkon, **pyrargyryt**, *veres zinkérc*, ónkő, zafir, beryll, topáz, epidot, **turmalin**, **cerrussit** stb. Igen tanulságos a kvarc-collectio is, mely több különféle irányban metszett lemezből áll, péld. $22\frac{1}{2}^{\circ}$, 45° a főtengelylyel metszett lemez stb.

A sók közül említendő mint kitünő präparat a hangesavas réz, vasvitriol, borax, kénsavas magnezia, magnesium-platin-cyanür, ecetsavas réz stb.; a dichroismus tüneteméneinek kimutatására szolgál 2 gyönyörű dichroit-példány, valamint egy pennin-csiszolat. Végre két specialitásról is kell említést tennem, melyek a gyűjteményben foglaltatnak. Az egyike ezen készítményeknek az antigorit, egy a serpentinhez közel álló, ha nem identikus *kőzet*, melyen Haidinger a polarisatio tüneteméneit felfedezte; a másik pedig egy leucit-kristály, mely hasonlóképen gyengén ugyan, de mégis polarisatiót mutat. A leucitet illetőleg utolsó időben G. v. Rath igyekezett kimutatni, hogy nem a tesseral, hanem a tetragonál rendszerben kristalizál; előadó véleménye szerint azonban az által is magyarázható a tünetemény, hogy a leucit vulkanikus *kőzetben* kristalizál a megmerevülés következtében egyenlőtlen nyomásnak lévén kitéve, kettőstörésű lett, mely tüneteményt melegített vagy sajtolt üvegen könnyen észlelhetni.

Az árpádi *kőület-gyűjtés* eredményéről.

Kókán. Jánostól.

A magy. kir. földtani intézet igazgatósága által a jelen 1873-ik év augusztus havában Szöllösy Sándor úrral Árpád vidékére lettünk kiküldve, hogy a *kőületekben* dús helyiség réteg-lerakódásaiból gyűjtést eszközöljünk. A menynyire főbb feladatomban, a gyűjtés megengedte, kisebb térben a nevezett helyiség földtani viszonyaival is megismerkedtem.

Árpád falu fekszik Baranya megyében, Pécs városától délkeletnek mint egy órányi távolságra, Valamint Árpád, úgy közeli határa Mizleny, Kis-Kozár, Málom harmadkori (tertiär) lerakódás, s ennek egyik osztálya, a